

15 Cáin Mhaoine Áitiúil

- 15.1

Sá áireamh i gClár Tacaíochta Airgeadais an AE agus an Chiste Airgeadaíochta Idirnáisiúnta (IMF) bhí tiomantas go dtabharfaí cáin mhaoine isteach in 2012. Is mar mhuirear teaghlaigh a tugadh isteach an cháin trína bhfuil muirear bliantúil €100 iníoctha ag úinéirí na maoine cónaithe iomchuí. Ba iad na húdaráis áitiúla a bhí freagrach as an muirear a bhailiú.
- 15.2

Beart eatramhach ab ea an muirear teaghlaigh agus, de thoradh na tuarascála a chuir an grúpa idir-rannach ar fáil faoi cháin mhaoine áitiúil a cheapadh (dearadh chánach maoine áitiúil, 'tuarascáil Thornhill'), tugadh isteach cáin mhaoine áitiúil (LPT) ar mhaoín chónaithe mar cháin fhéinmheasúnaithe ar an 1ú lá d'Iúil 2013.^{1,2} Is iad na Coimisinéirí Ioncaim a bhailíonn an cháin. Bhí foráil san Acht freisin do bhunú agus do chothabháil chlár maoine cónaithe.
- 15.3

Tá cáin mhaoine áitiúil (LPT) iníoctha gach bliain ag na daoine go léir faoi dhliteanas i leith na cánach ar leo, nó a shealbhaíonn léas fadtéarmach, ar mhaoín chónaithe iomchuí (.i. maoín nach bhfuil díolmhaithe) sa Stát ar dháta dliteanais na bliana sin.³ I gcás 2013, ba é an 1ú lá de Bhealtaine, 2013 an dáta dliteanais. Bhí feidhm ag muirear leathbhliana in 2013, agus feidhm ag muirear iomlán bliana ó 2014 ar aghaidh. Ar an 1ú lá d'Iúil 2013, athraíodh aon mhuirear teaghlaigh a bhí fós gan íoc go muirear LPT €200, agus ghlac na Coimisinéirí Ioncaim freagracht as a bhailiú.⁴
- 15.4

Íoctar fáлтаis ón gcáin mhaoine go díreach leis an Státciste. Ó 2014 ar aghaidh, éilítear ar an Aire Airgeadais suim a íoc leis an gCiste Rialtais Áitiúil atá cothrom le fáлтаis LPT (lena n-áirítear aon ús) a íocadh leis an bPhríomhchiste i rith na bliana.
- 15.5

Faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014, bhí €628 mhilliún glan de LPT bailithe ag na Coimisinéirí Ioncaim (féach Fíor 15.1Error! Reference source not found.).

1 An tAcht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012.

2 Is é an sainmhíniú a thugtar san Acht ar mhaoín chónaithe aon fhoirgneamh nó déanamhas atá á úsáid mar, nó atá oiriúnach lena úsáid mar theaghais agus foláíonn sé aon seid, cró, gharáiste, foirgneamh nó déanamhas eile agus aon chlós, gairdín nó talamh eile a bhaineann leis nó a mbaintear úsáid as go hiondúil leis an bhfoirgneamh sin ach amháin nach gcuirfear san áireamh achar aon chlós, gairdín nó talamh eile más níos mó ná acra an t-achar sin.

3 Leagtar amach in Iarscríbhinn A na daoine atá faoi dhliteanas i leith na cánach (daoine faoi dhliteanas).

4 Alt 156 den Acht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012.

Fíor 15.1 Fáлтаis ó cháin mhaoine áitiúil go dtí deireadh mhí an Mheithimh 2014^{a, b, c}

	Dlitéanas cánach na bliana 2013	Dlitéanas cánach na bliana 2014	Iomlán
	€m	€m	€m
An bhliain a bailíodh			
2013	242	76	318
2014	19	291	310
Iomlán a bailíodh faoi dheireadh Mhí an Mheithimh 2014	261	367	628

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nótaí: a Tá fáлтаis glan ar aisíocaíochtaí.

b San áireamh sna méideanna a bailíodh tá thart ar €25 milliún i leith an mhuirir teaghlaigh – €2 milliún in 2013 agus €23 milliún in 2014.

c Bhí thart ar €34,000 i ndáil le 2015 bailithe ag deireadh mhí an Mheithimh 2014.

- 15.6

Nuair a tugadh isteach LPT chuir sí brú suntasach ar acmhainní na gCoimisinéirí Ioncaim. Ar an obair a rinneadh chun éascú a dhéanamh ar thabhairt isteach na cánach bhí ullmhú an chreata reachtaigh agus pleanáil, dearadh agus a chur i bhfeidhm na gcóras agus na bpróiseas chun clár maoine a fhorbairt agus córais TF a fhorbairt chun éascú a dhéanamh ar bhailiú agus riar na cánach.

- 15.7** Díríodh ar na hábhair seo a leanas sa scrúdú a rinneadh ar chur i bhfeidhm na cánach maoine áitiúil
- ar bhunaigh na Coimisinéirí Ioncaim clár cuimsitheach maoine
  - leordhóthanacht na meastachán ar luachanna maoine agus ar an teacht isteach cánach a rabhthas ag súil leis
  - a mhéid a raibh cáiníocóirí comhlíontach ag íoc cánach na bliana 2013 agus
  - bearta a bhí déanta ag na Coimisinéirí Ioncaim chun méideanna a bhailiú a bhí dlite i leith an mhuirir teaghlaigh is a bhí fós gan íoc.

Iomláine an Chláir Maoine

- 15.8** Maoin chónaithe is ea an bonn cánach maidir le LPT agus is ar an úinéir atá an dliteanas í a íoc. Cé go raibh sonraí ar mhaoine cónaithe ina seilbh ag roinnt ranna agus oifigí Rialtais, ní raibh aon bhunachar sonraí iomlán ar fáil ag na Coimisinéirí Ioncaim faoi na maoine cónaithe agus faoina n-úinéirí. Bhain na Coimisinéirí Ioncaim leas as roinnt foinsí seachtracha sonraí.¹ Ba é an bunachar sonraí ab ábhartha don tasc seo an bunachar sonraí a d'úsáid an Ghníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil (GBRÁ) le haghaidh an mhuirir teaghlaigh.

1 Ar na foinsí bhí an Roinn Coimirce Sóisialaí, an Bord um Thionóntachtaí Cónaithe Príobháideacha, soláthraithe fónais áirithe agus an Ghníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil.

2 Bíonn seoltaí neamh-uathúla i gceist uaireanta nuair a bhíonn roinnt tithe lonnaithe sa bhaile fearainn céanna. D'fhéadfadh an t-ainm céanna a bheith ar úinéirí maoine cónaithe éagsúla.

3 Bhí líon teoranta díolúintí agus tarscaoiltí ar fáil maidir leis an muirear teaghlaigh, lena n-áirítear úinéirí maoine cónaithe a bhí i dteideal forlíonadh úis morgáiste a fháil agus úinéirí maoine cónaithe in eastáit tithíochta forordaithe áirithe nach raibh críochnaithe.

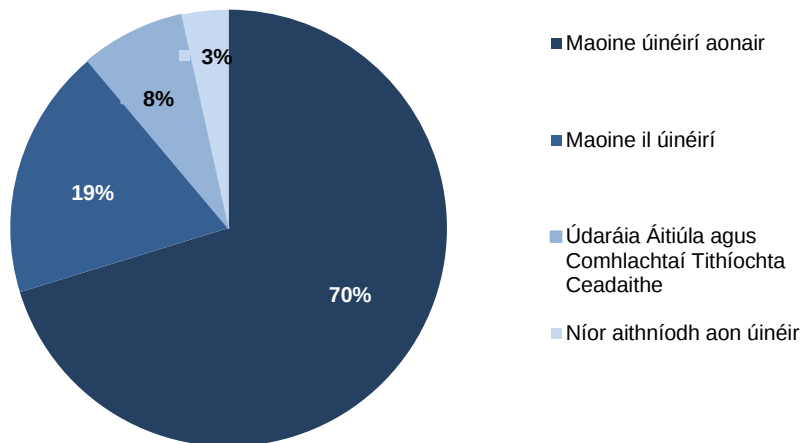
4 Ba iad An Post agus Suirbhéireacht Ordanáis Éireann i gcomhpháirt le chéile a bhunaigh an tseirbhís Logeolaire. Seirbhís í sin a chuireann bunachar sonraí de pointí gheochódaithe ar fáil faoi gach foirgneamh i bPoblacht na hÉireann.

5 Tá an bunachar sonraí maoine á choinneáil ar chóras clárúcháin coiteann na gCoimisinéirí Ioncaim (CAR) atá ina clár cánach náisiúnta, agus ina gcoinnítear sonraí daoine agus aonán inchánach.

- 15.9** Chuir an GBRÁ an muirear teaghlaigh i bhfeidhm mar sheirbhís chomhroinnte d'earnáil an údaráis áitiúil. Bhí bunachar sonraí tiomsaithe acu a raibh 1.1 milliún maoin chónaithe ann agus thug siad do na Coimisinéirí Ioncaim é. Ó ba rud é gur cruthaíodh an bunachar sonraí sin go sonrach chun críche an mhuirir teaghlaigh, bhí saincheistean ann maidir le cé chomh húsáideach is a bheadh sé i bhforbairt an chláir maoine
- san áireamh i mbunachar sonraí GBRÁ bhí ainmneacha na ndaoine a d'íoc an muirear teaghlaigh, cé go bhféadfadh sé tarlú nárbh iad sin úinéirí na maoine. Dá bhrí sin níl aon nasc idir cuid de na maoine cónaithe ar an mbunachar sonraí agus a n-úinéirí. Fadhb faoi leith ab ea é sin go háirithe i gcás seoltaí neamh-uathúla²
  - ní raibh ar úinéirí maoine cónaithe a bhí díolmhaithe ón muirear teaghlaigh clárú, agus dá thoradh sin ní raibh na maoine cónaithe sin agus a n-úinéirí sa bhunachar sonraí.³
- 15.10** Fuair na Coimisinéirí Ioncaim bunachar sonraí freisin ó Logeolaire ina raibh seoltaí 2.15 milliún maoin ar bhain 1.8 milliún daoibh le maoine cónaithe.⁴ Ní raibh ainmneacha úinéirí na maoine san áireamh sa bhunachar sonraí, áfach.
- 15.11** Bhain na Coimisinéirí Ioncaim leas freisin as sonraí óna gcuid foinsí inmheánacha féin lena n-áirítear na córais leictreonacha atá acu maidir le dleacht stampála agus faoiseamh cánach a thabhairt ag an bhfoinse ar ús morgáiste. I ndeireadh na dála cuireadh clár maoine tosaigh i dtoll a chéile in 2013 ina raibh 1.85 milliún maoin chónaithe. Tá 0.24 milliún maoin bhreise curtha ar an gclár agus baineadh 0.14 milliún de ó shin i leith, sa chaoi go raibh 1.95 milliún maoin chónaithe ar an gclár ag deireadh mhí an Mheithimh 2014.⁵

- 15.12** Chomh maith leis na sonraí atá ar fáil ó bhunachair shonraí na gcomhlachtaí poiblí agus óna gcórais TF féin, bhí faisnéis staidrimh ag na Coimisinéirí loncaim ó dhaonáireamh na bliana 2011 ina bhfuarthas go raibh 1.99 milliún teaghais bhuan nó aonad tithíochta sa Stát. Ní raibh aon fhaisnéis mhionsonraithe faoi na maoine sin ar fáil do na Coimisinéirí loncaim mar gheall ar shrianta reachtúla maidir le húsáid sonraí daonáireamh. Dá bhrí sin, níl na Coimisinéirí loncaim in ann a fháil amach cad chuige a bhfuil thart ar 40,000 níos lú maoine cónaithe ina mbunachar sonraí ná an líon a léiríodh i ndaonáireamh na bliana 2011. Tá roinnt difríochtaí sa sainmhíniú a thugtar ar aonad tithíochta, mar shampla, d'fhéadfaí roinnt árasáin i dteach a áireamh mar aonaid tithíochta chun críocha an daonáirimh ach d'fhéadfadh an teach féin a bheith luaite mar aonad amháin ó thaobh LPT. Bhí gluaiseachtaí sa stoc tithíochta freisin a d'fhéadfadh cuid den neamhréiteach a mhíniú.
- 15.13** Mura n-íoctar LPT cuirtear é sin, mar aon le hús agus pionóis de mhuirear ar an mhaoín cónaithe is ní bhíonn aon teorainn ama ann maidir lena bhailiú. Tá sé d'oibleagáid reachtúil sonraí a chomhlánú agus a sheoladh chuig na Coimisinéirí loncaim trí thuairisceán dleacht stampála faoi aon díol nó aistriú a dhéantar ar mhaoín, lena n-áirítear léasanna fadtéarmacha, cibé acu ar neamhthuilleamaí nó ar shlí eile. Dá bhrí sin, in aon chás nach bhfuil na Coimisinéirí loncaim in ann na maoine cónaithe go léir a aithint faoi láthair, beidh LPT ar mhaoín anaithnid iníoctha mar chuid de na nósanna imeachta maidir le himréiteach LPT a bhaineann le tíolacadh, nuair a dhíolfar nó nuair a aistreofar an mhaoín amach anseo.
- 15.14** Ag deireadh mhí an Mheithimh 2014, rinneadh catagóiríú ar úinéireacht na maoine cláraithe mar a léirítear i Fíor 15.2 **Error! Reference source not found.**

Fíor 15.2 Clár maoine na gCoimisinéirí loncaim ag deireadh mhí an Mheithimh 2014^a

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

Nóta: a Taifeadadh 149,300 maoín faoi úinéireacht na n-údarás áitiúil agus comhlachtaí tithíochta ceadaithe sa chlár. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhféadfadh an figiúr iarbhir a bheith níos ísle ná sin óir tá mionchoigeartú á dhéanamh ar an gclár i gcónaí.

- 15.15** Tá maoine áirithe díolmhaithe ó LPT. D'fhoillíodh a éileamh, bhí ar dhuine faoi dhliteanas tuairisceán a chomhlánú do 2013 agus a insint cén chatagóir dhíolúine a bhain leis an mhaoín. Éilíodh an díolúine le haghaidh thart ar 42,000 maoín i dtuairisceán in 2013. Thug na Coimisinéirí loncaim díolúine i gcás 10,000 maoín eile de thoradh faisnéise a bhí acu ina gcuid taifead. Tá liosta de na catagóirí éagsúla díolúine mar aon leis an líon i ngach catagóir acu le fáil in Iarscríbhinn B.

- 15.16** Tá clár maoine na gCoimisinéirí loncaim á choinneáil cothrom le dáta ar bhonn leanúnach de réir mar a bhíonn faisnéis bhreise ar fáil. Amhail Meitheamh 2014, measadh go raibh 46,400 mír ann a rabhthas ag obair orthu nó ag fanacht le dul ag obair orthu. Rinneadh anailís le linn an scrúdaithe ar thaifid ar an gclár maoine agus ar athruithe a rinneadh ar an gclár féin.

Níor Aithníodh Aon Úinéir

- 15.17** Ba cheart go mbeadh úinéir faoi dhliteanas taifeadta maidir le gach maoin chónaithe ar an gclár maoine. Amhail Meitheamh 2014, ní raibh aon úinéir taifeadta i gcás 3.5% de na maoin (68,000 maoin) sa chlár maoine. Nuair a rinneadh athbhreithniú orthu siúd fuarthas amach nach raibh aon úinéir taifeadta i gcás thart ar 4,000 maoin ar an gclár maoine in 2014 cé gur taifeadadh in 2013 gur le húinéirí faoi dhliteanas iad na maoin sin. Má taifeadadh úinéir i gceart in 2013, ba cheart an t-úinéir sin, nó úinéir nua má díoladh an mhaoin, a bheith taifeadta in 2014.
- 15.18** Nuair a seoladh clár LPT i Márta 2013 dúirt na Coimisinéirí loncaim go raibh thart ar 60,000 maoin ann nach bhféadfaí úinéirí a lua leo. Rinneadh réamhobair chun úinéirí a aithint i gcás fo-thacar de na cásanna sin ach laghdaíodh an tosaíocht a bhí tugtha don obair óir bhí sé ag tógáil mórchuid ama. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go
- mba léir i ndiaidh bhulc-eisiúint tuairisceán na bliana 2013 go raibh líon suntasach tionóntaí aitheanta go mícheart mar úinéirí na maoin. Tharla sé sin toisc go mb'fhéidir gur íoc na tionóntaí an muirear teaghlaigh thar ceann na dtiarnaí talún nó go raibh na tionóntaí nasctha ar shlí éigin eile leis na maoin i dtaifid na gCoimisinéirí loncaim. Níorbh fhéidir an tiarna talún a aithint ag an am i gcásanna áirithe agus baineadh an nasc a bhí leis an tionónta
  - ó mhí Dheireadh Fómhair 2013 i leith tá córas uathoibríoch nuashonraithe ar fáil idir córas ríomh-stampála na gCoimisinéirí loncaim agus clár LPT. B'éigean idirbhearta maoin a choigeartú de láimh roimh an dáta sin agus d'fhéadfadh sé nár nascadh líon beag cásanna leis na húinéirí nua
  - tá athbhreithniú ar roinnt cásanna curtha i gcrích ag Brainse LPT agus is léir gur cheart cuid bheag de na maoin a bhaint den chlár toisc gur maoin dúblacha iad.
- 15.19** Rinneadh scrúdú ar leithligh ina ndearnadh comparáid idir uimhreacha aitheantais na maoin nach raibh aon úinéir luaite leo in 2013 agus córais bhailithe cánach na gCoimisinéirí loncaim ag deireadh na bliana 2013. Léirigh sé sin go raibh íocaíochtaí LPT de thart faoi €470,000 san iomlán faighte i gcás thart ar 2,700 de na maoin sin in 2013. Is cosúil, mar sin, nach raibh ainmneacha úinéirí na maoin sin curtha isteach, nó gur tógadh amach iad go mícheart ag am éigin. D'fhéadfadh na Coimisinéirí loncaim dul i mbun bearta neamhriachtanacha chun comhlíonadh a chinntiú de bharr taifid míchearta a bheith ar an gclár.
- 15.20** Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil líon na maoin a raibh an cháin íoctha go hiomlán nó go páirteach ina leith, ach nach raibh úinéirí faoi dhliteanas taifeadta ina leith in 2013 laghdaithe go 1,660 cás agus go ndéanfar na cásanna sin a athbhreithniú go hiomlán in am trátha d'fhonn aon saincheisteanna faoi úinéireacht a bhaineann leo a réiteach.

Eastáit Tithíochta Neamhchríochnaithe

- 15.21** Tá maoin cónaithe in eastáit áirithe tithíochta nach bhfuil críochnaithe díolmhaithe ón LPT faoin Acht. Ní mór eastát a bheith sainithe ag an Aire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil le bheith incháilithe. Cuireadh sceideal de na heastáit sainithe ar fáil don fhoireann scrúdaithe.

- 15.22** Éilíodh díolúintí le haghaidh beagán faoi 5,000 maoin toisc iad a bheith in eastáit neamhchríochnaithe. Nuair a rinneadh athbhreithniú ar shampla randamach de 50 de na díolúintí sin fuarthas amach nach raibh 40% de na maoine sin a raibh éileamh ar dhíolúintí déanta fúthu in eastát sainithe. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil tús curtha acu chun aghaidh a thabhairt ar an mbaol sin trína gclár comhlíonta agus i gcásanna ina bhfuil éileamh mícheart déanta go gcuirfidh siad bearta i gcrích chun LPT dlite a bhailiú. Chuir na Coimisinéirí loncaim in iúl chomh maith go ndearnadh athrú suntasach (i rialacháin) maidir le sainiú eastát neamhchríochnaithe idir tabhairt isteach an mhuirir teaghlaigh agus tabhairt isteach LPT agus gur furasta a thuiscint go gcuirfeadh sé sin mearbhall ar cháinócóirí.

Maoine a Baineadh den Chlár

- 15.23** Toisc go bhfuil clár maoine na gCoimisinéirí loncaim á thabhairt cothrom le dáta go leanúnach de réir mar a bhíonn faisnéis bhreise ar fáil, cuirtear maoine air agus baintear maoine eile de gach lá. Mar shampla bhí 137,300 maoin bainte den chlár faoi Mheitheamh 2014 toisc go mba iontrálacha dúblacha iad.
- 15.24** Nuair a rinneadh athbhreithniú ar na maoine a baineadh de fuarthas amach go bhfuarthas íocaíochtaí LPT in 2013 ar b'fhiú €378,000 iad i leith 3,300 de na maoine sin.¹ Is cosúil gur trí earráid a baineadh na maoine sin den chlár. Dúirt na Coimisinéirí loncaim gurb é an fáth is cosúla leis an gcaoi go bhfuarthas íocaíochtaí maidir le maoine a bhí bainte den chlár ná go ndearna siad bulc-ghlanadh den chlár de mhaoine a ceapadh go mba mhaoine dúblacha iad nó go mba íocaíochtaí déanacha iad a fuarthas tar éis roinnt maoine a bheith scriosta den chlár.
- 15.25** Maidir le sampla randamach de 50 cás a baineadh den liosta, rinneadh athbhreithniú ar na comhaid le fáil amach cén fáth ar baineadh den chlár iad. Fuarthas san athbhreithniú
- gur de dhearmad a glanadh 10 gcinn acu (20%): bhí trí cinn de na maoine sin díolmhaithe, athraíodh úinéireacht na maoine i gceithre chás, agus sna trí chás eile eisíodh an fógra maidir le LPT chuig an tionónta seachas úinéir na maoine
  - den 80% de na maoine eile a baineadh i gceart den chlár, iontrálacha dúbailte ar an gclár ab ea 37 acu, dearbhaíodh nach bhféadfaí cónaí in dhá cheann acu, agus fógraíodh nach raibh maoin amháin ann a thuilleadh.

Meastachán ar Luachanna Maoine

¹ Áirítear leis seo aisíocaíochtaí €25,000 maidir le 187 maoin.

² Is éard is Luach an mhargaidh ann ná an praghas a chomhaontófaí idir díoltóir agus ceannaitheoir agus idirbheart á dhéanamh acu ar neamhthuilleamaí. Is é an dáta luachála an dáta sin a ndéanfar luach inmhuirir maoine cónaithe a bhunú air.

³ I gcás gach tréimhse 3-bliana i ndiaidh a chéile i ndiaidh 2016, is é an dáta luachála an 1ú lá de Shamhain na bliana sin roimh chéad bhliain na tréimhse 3 bliana – mar shampla, is é 1 Samhain, 2016 an dáta luachála do na blianta 2017-2019.

- 15.26** Is ar an luach margaidh na maoine cónaithe ar an dáta luachála atá méid LPT atá iníoctha bunaithe.² Tá réimse tréithe ag baint le maoine cónaithe a bhfuil tionchar acu ar a luach mar shampla aois na maoine, an cineál maoine atá inti agus an áit ina bhfuil sí suite, taitneamhachtaí áitiúla, achar urláir, líon agus cineál na seomraí, áiseanna páirceála, gairdíní agus tailte agus an bhail atá ar an áitreabh féin.
- 15.27** Is cáin fhéinmheasúnaithe é LPT agus, dá bhrí sin, is iad úinéirí na maoine atá freagrach as measúnú a dhéanamh ar phraghas margaidh reatha na maoine ar an dáta luachála. Éilítear de thoradh an Achta ar dhaoine faoi dhliteanas measúnú a dhéanamh ar luach a maoine gach trí bliana. I gcás na mblianta 2013-2016, is é an 1ú lá de Bhealtaine 2013 an dáta luachála.³

Treoir Ghinearálta na gCoimisinéirí Ioncaim

- 15.28** Ba dheacair an obair a bhí le déanamh ag úinéirí is iad ag iarraidh a maoine a luacháil, go háirithe ó ba bheag a bhí á dhíol ná á cheannach sa mhargadh sna blianta roimh an dáta luachála. D'fhorbair na Coimisinéirí Ioncaim treoir bunaithe ar an idirlíon le cabhrú le húinéirí luach a maoine a mheas.¹ D'úsáid na Coimisinéirí Ioncaim samhail eacnamaíoch agus iad ag forbairt teorach chun an gaol idir tréithe maoine agus luachanna maoine a mheas agus shann siad ualú do gach saintréith díobh.² I gcruthú agus i dtástáil na samhla, d'úsáid na Coimisinéirí Ioncaim 34,400 luacháil óna gcóras ríomh-stampála agus 1,000 luacháil a rinneadh don GNBS faoi mhaoine a cuireadh ar fáil mar chomhthaobhachtaí le haghaidh iasachtaí a fuair siad. Chomh maith leis sin, rinneadh conradh le cuideachta ghairmiúil luachála chun 1,300 luacháil a dhéanamh in áiteanna a shonraigh na Coimisinéirí Ioncaim.
- 15.29** Tá an treoir luachála ar fáil ar líne. Leagtar amach inti meánluach margaidh (amhail 1 Bealtaine 2013) na mbandaí luachála faoi leith maidir le cineálacha éagsúla maoine i gceantar ar leith (toghroinn) agus tá banda tascach luachála ar fáil inti do mhaoine éagsúla ar bhunús chur síos leathan ar a gcineál agus ar a n-aois (mar shampla, teach leathscoite a tógadh roimh bhliain an 2000).³
- 15.30** Níor mhol na Coimisinéirí Ioncaim luachanna le haghaidh maoine faoi leith. Deirtear sa treoir cé go rabhthas ag súil go gcabhródh sí i bhformhór na gcásanna, go n-éilítear ar úinéirí maoine trí bhíthin an chórais féinmheasúnaithe luach margaidh a gcuid maoine féin a mheas go macánta. Má tá maoin níos lú nó níos mó ná an meán sa cheantar ina bhfuil sí, má tá drochbhail uirthi, nó má tá gnéithe eisceachtúla nó uathúla ag baint léi tá sé de cheangal ar an úinéir é sin a chur san áireamh agus iad ag measúnú bhanda luachála na maoine.

Meastacháin Aonair

- 15.31** D'eisigh na Coimisinéirí Ioncaim foirmeacha tuairisceán aonair d'úinéirí maoine in 2013 mar aon le meastachán na gCoimisinéirí Ioncaim ar bhanda luachála 1.57 milliún maoin.
- 15.32** Mar fhreagra ar cheist faoin mbonn a úsáideadh le haghaidh an bhanda luachála a cuireadh in iúl maidir le gach maoin ar leith, thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios go
- bhfuil taifead sa Logeolaire maidir le suíomh, seoladh agus cineál gach maoine atá luaite ann agus an úsáid a bhaintear aisti. Ríomhadh meastachán na gCoimisinéirí Ioncaim ar leibhéal na maoine aonair trí mheánluacháil ó threoir na gCoimisinéirí Ioncaim a chur i bhfeidhm ar gach maoin sa Logeolaire
  - tá roinnt maoine ar chlár na gCoimisinéirí Ioncaim nach bhfuil ar Logeolaire (nó nach bhfuil nasctha leis), agus mar sin ní raibh faisnéis faoina suíomh, úsáid agus cineál ar fáil fúthu. Sna cásanna sin, cuireadh an meánbhanda luachála (ó threoir na gCoimisinéirí Ioncaim) don limistéar ábhartha i bhfeidhm chun meastachán a dhéanamh.
- 15.33** Faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014, bhí 1.76 milliún luacháil maoine comhdaithe agus taifeadta ar chórais na gCoimisinéirí Ioncaim, lena n-áirítear líon suntasach cásanna nár eisigh na Coimisinéirí Ioncaim luachálacha measta ina leith.⁴ Nuair a bhí daoine ag ceapadh a dtuairisceán, rinne na húinéirí 1.03 milliún maoin a luacháil ar luachanna níos airde nó níos ísle ná meastacháin na gCoimisinéirí Ioncaim – b'ionann é sin agus 66% de na maoine ar eisíodh meastacháin na gCoimisinéirí Ioncaim ina leith. Tríd is tríd, bhí na luachanna a dearbhaíodh níos ísle ná na meastacháin a bhí déanta ag na Coimisinéirí Ioncaim. Fíor 15.3

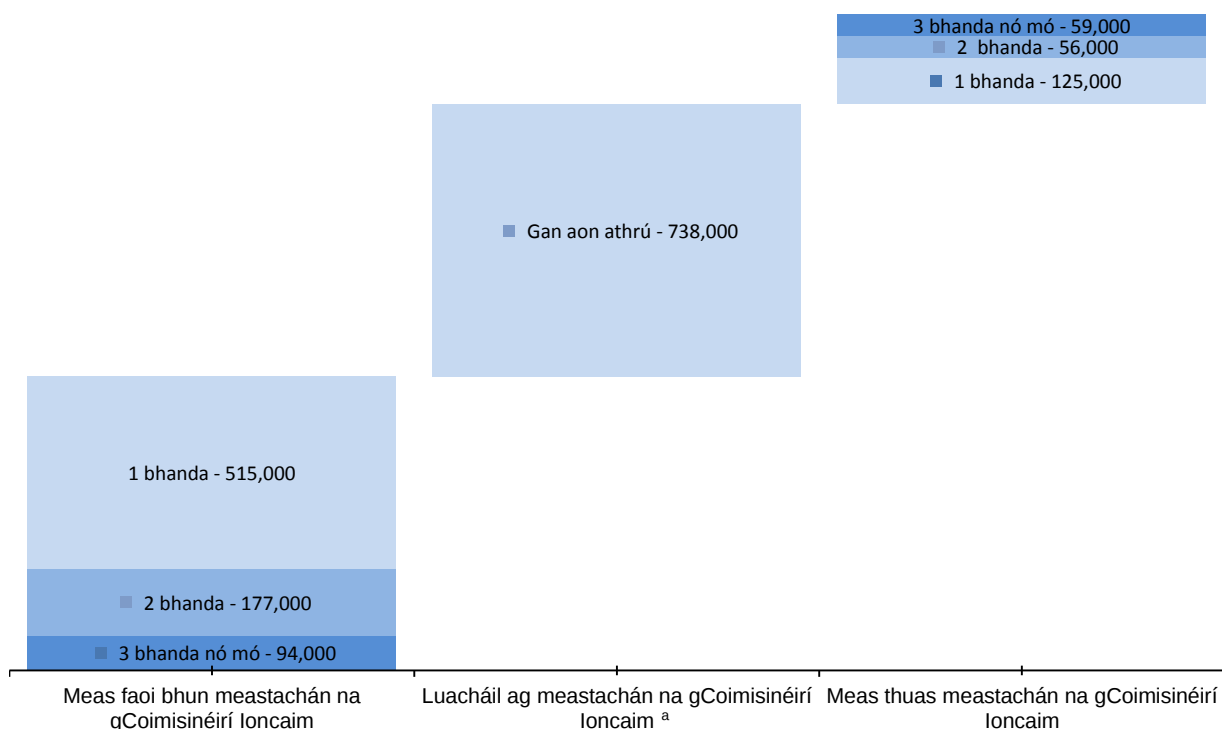
1 Cuireadh leagan ar fáil freisin dóibh siúd nach bhfuil rochtain acu ar an idirlíon.

2 Úsáidtear saintréithe lena n-áirítear aois na maoine, a cineál agus a suíomh, mar aon le conláistí áitiúla i samhail luachála maoine cónaithe na gCoimisinéirí Ioncaim.

3 Taispeántar na bandaí luachála in larscríbhinn C.

4 Thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios go bhfuil tuairisceáin faighte acu faoi 30,000 maoin bhreise atá faoi úinéireacht údarás áitiúil ach nár taifeadadh iad sin go fóill.

Fíor 15.3 Cáin mhaoine áitiúil – bandaí luachála dearbhaithe i gcomparáid le bandaí measta na Coimisinéirí loncaim, 2013

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

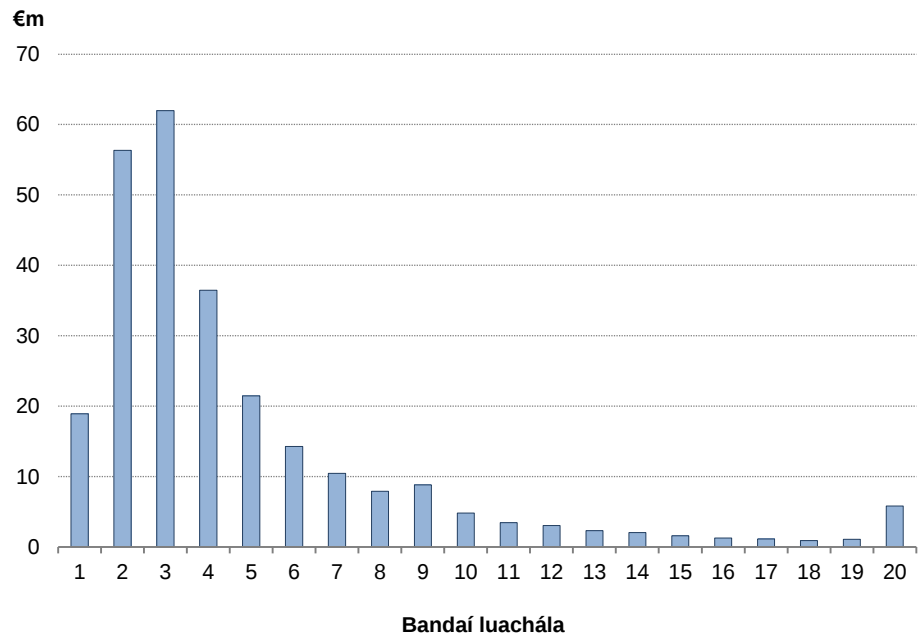
Nóta: a San áireamh mar chásanna a luacháladh ar aon dul le meastacháin na gCoimisinéirí loncaim tá luachálacha a rinneadh nuair nár eisigh na Coimisinéirí loncaim aon mheastachán.

15.34 Léirítear in Iarscríbhinn C céatadán na maoine a dearbhaíodh i ngach banda. I measc gnéithe na luachálacha a seoladh isteach agus a cuireadh i gcomparáid le luach táscach na gCoimisinéirí loncaim bhí

- an chaoi a raibh beagán faoi bhun 24% de na maoine curtha sa bhanda ab ísle (€0 go €100,000). Mheas na Coimisinéirí loncaim go mbeadh 15% de na maoine sa bhanda sin
- measadh i gcás beagán faoi bhun 3,600 maoine gurb é €1 milliún nó níos mó a luach. Tá sé sin 21% níos mó ná líon na maoine sa bhanda sin ar eisigh na Coimisinéirí loncaim meastachán faoi.

15.35 Léirítear i Fíor 15.4 **Error! Reference source not found.** an dliteanas a dearbhaíodh in 2013 maidir le gach banda.

Fíor 15.4 Dlíteanas a dhearbhaíodh i gcomhair cánach maoine áitiúla de réir banda luachála, 2013^a

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Bunaithe ar 1.76 milliún tuairisceán a chomhdaíodh agus a thaifeadadh.

- 15.36** D'fhonn measúnú a dhéanamh ar réasúntacht na luachálacha maoine a dhearbhaíodh, rinne na Coimisinéirí Ioncaim mapáil ar na sonraí ó na tuairisceáin agus tá 75,100 maoine aitheanta inar sheol na húinéirí ar ais luachanna dá gcuid maoine a bhí níos ísle ná an meánbhanda a seoladh ar ais i gcás maoine in aice láimhe. Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go bhfuil sé beartaithe acu athbhreithniú a dhéanamh ar chuid de na maoine sin bunaithe ar rátáil riosca, ag baint úsáide as teicneolaíochtaí mapála, le fáil amach an bhfuil an dealramh ar an luacháil a cuireadh ar fáil go bhfuil sí réasúnta. Sa chás nach cosúil go bhfuil an luacháil réasúnta, beidh ar an duine atá faoi dhliteanas fianaise dhoiciméadach a chur ar fáil faoi luacháil a maoine.

Sonraí faoi Shaintréithe Maoine

- 15.37** Níor iarradh ar úinéirí maoine nuair a bhí siad a soláthar a dtuairisceán aon fhaisnéis a sholáthar faoi shaintréithe a maoine, m.sh. an cineál maoine (árasán, teach scoite, teach sraithe, srl.), achar urláir, achar an tsuímh, líon na seomraí cé gur faisnéis í sin a d'fhéadfadh na húinéirí mórchuid de a chur ar fáil gan cúnamh gairmiúil a fháil. Dá gcuirfí faisnéis chruinn den chineál sin ar fáil d'fhéadfadh sé cabhrú chun cumas na gCoimisinéirí Ioncaim a fheabhsú go mór ó thaobh anailís a dhéanamh ar luach dearbhaithe na maoine agus bailíochtú a dhéanamh ar réasúntacht na dtuairisceán.
- 15.38** Dúirt an tOifigeach Cuntasaíochta go ndearnadh breithniú dáiríre ar an rogha maidir lena iarraidh ar úinéirí maoine faisnéis a sholáthar faoi shaintréithe a maoine lena n-áirítear achar urláir agus líon na seomraí. Mar sin féin, diúltaíodh dó go príomha toisc nach raibh luach beacht iarbhair margaidh le haghaidh gach maoine ag teastáil agus gur éirigh sé soiléir go bhféadfaí samhail a fhorbairt a d'fhéadfaí a úsáid le tacú le hullmhú mheastachán na gCoimisinéirí Ioncaim agus go bhféadfaí idirghabhálacha comhlíontachta a fhorbairt gan eolas mionsonraithe faoi achar urláir gach maoine.

- 15.39** Dúirt an tOifigeach Cuntasaíochta nuair a bhí LPT á dhearadh go rabhthas ag díriú ar a chinntiú go mbeadh an próiseas chomh héasca agus ab fhéidir ag úinéirí maoine. Faoi mar atá i gcás gach cánach tuigeanann na Coimisinéirí loncaim an t-ualach riaracháin a leagann sé ar cháiníocóirí agus tá sé d'aidhm acu gan ach an fhaisnéis is atá riachtanach a bhailiú. Bhí an tuairisceán LPT1 gearr agus simplí spreag sé sin cáiníocóirí a bheith rannpháirteach. Is leor córas na mbandaí luachála le déileáil leis an chuid is mó athruithe, agus bhí an baol ann go spreagfadh sé daoine le gan a bheith comhlíontach dá gcuirfí iallach ar gach úinéir maoine leagan fada mionsonraithe a chomhlánú chun clár comhlíonta na gCoimisinéirí loncaim a fheabhsú go mór mór nuair a bhí roghanna eile ar fáil. Fiú amháin dá gcuirfí na sonraí ab fhearr ar fáil ní fhéadfaí a bheith ag súil go ndéanfaí luach gach maoine in Éirinn a thuairiscíú go cruinn trí leas a bhaint as samhail ar bith. Ó ba rud é go rabhthas ag feidhmiú na samhla luachála ar bhunús na faisnéise a bhí ar fáil, laghdaíodh an riachtanas sonraí breise a éileamh i dtuairisceáin toisc nach raibh sé soiléir cén tairbhe bhreise a gheofaí i gcomparáid leis na rioscaí a d'fhéadfadh a bheith i gceist.
- 15.40** Dúirt an tOifigeach Cuntasaíochta nárbh aon eolaíocht chruinn a bheadh ann dá ndéanfaí an mhaoine go léir a luacháil ó cheann ceann tíre. Níl achar urláir ná líon na seomraí chomh hiontaofa nó chomh simplí mar mhodh luachála agus a d'fhéadfaí a mheas. D'fhéadfadh siad go leor fadhbanna sainmhínte a tharraingt anuas agus ní chuirfí san áireamh leo achar ináitrithe ná deisriocht na maoine. Leagadh amach i dtuarascáil Thornhill na cúiseanna nár cheart cur chuige a mholadh ina n-úsáidfí achar urláir agus/nó líon na seomraí codlata mar bhonn measúnaithe chun LPT a ríomh.

Toradh Ionchais

- 15.41** Chun meastachán a dhéanamh ar an teacht isteach a d'fhéadfaí a bheith ag súil leis ón gcáin mhaoine, ghlac an Roinn Airgeadais leis go mbeadh thart ar 16% den LPT gan íoc gach bliain mar gheall ar maoine a bheith díolmhaithe nó toisc go gcuirfeadh úinéirí siar íoc na cánach. Ar bhunús na toimhdean sin, mheas an Roinn go bhfaighfí thart ar €250 milliún ón cháin in 2013 (agus €500 milliún i mbliain iomlán).¹ In éagmais díolúintí nó iarchur measadh go mbeadh an cháin a bheadh dlite in 2013 beagán faoi bhun €300 milliún.
- 15.42** Dúirt Ard-Rúnaí na Roinne Airgeadais gur meascán de trí chur chuige a bhí sa mhodheolaíocht a d'úsáid an Roinn chun toradh na cánach bunaithe ar bhandaí luachanna maoine a mheas. Úsáideadh sonraí ó dtuarascáil Thornhill sa chéad chur chuige; bhí an dara ceann bunaithe ar shonraí ó chlár praghas maoine a d'fhoilsigh an tÚdarás Rialála Seirbhísí Maoine; agus bhí an tríú cur chuige bunaithe ar shamhail sochair chánach na hInstitiúide Taighde Eacnamaíochta agus Sóisialta, SWITCH. Dúirt sé freisin, ó ba rud é nach raibh aon chlár de na maoine faoi dhliteanas ná aon chlár d'úinéirí na maoine sin ar fáil, nach raibh aon dul as ach glacadh le boinn tuisceana áirithe chun meastachán a dhéanamh ar an leibhéal dóchúil a bheadh ann maidir le díolúintí agus iarchur.
- 15.43** Dúirt sé gur úsáid ag an Roinn tuarascáil Thornhill chun teacht ar mheastachán nach n-íocfaí thart ar 16% den LPT gach bliain de bharr iarchurtha agus díolúintí. Thug sé le fios freisin go raibh difríochtaí éagsúla le sonrú idir forálacha reachtaíochta LPT maidir le hiarchur agus díolúintí agus moltaí tuarascála Thornhill agus nach bhféadfaí tionchar na bhforálacha maidir le díolúine agus iarchur a chinneadh go cruinn go dtí go mbeadh próiseas na dtuairisceán curtha i gcrích. Maidir le díolúintí, d'fhéadfadh sé tarlú nár chumhdaigh roinnt úinéirí maoine tuairisceán LPT chun díolúine a éileamh, de thoradh mí tuisceana go raibh siad i dteideal ceann a bheith acu go huathoibríoch.

¹ Ar ráta caighdeánach 0.18% agus ar ráta 0.25% don chuid den mhaoine a luacháladh os cionn €1 milliún.

- 15.44** Amhail Meitheamh 2014, bhí díolúintí ó LPT deonaithe ag na Coimisinéirí Ioncaim i leith 52,000 maoin – thart ar 2.7% de líon iomlán na maoine ar an gclár. Mheas na Coimisinéirí Ioncaim gurbh fhiú €6 mhilliún an cháin nár bailíodh dá bharr sin. Measadh gur cuireadh siar bhailiú €4 mhilliún de bharr socruithe a rinneadh le cáiníocóirí an íocaíochta a chur siar. B'ionann comhluach na ndíolúintí agus na n-íocaíochtaí a cuireadh ar athló agus 3.7% de thoradh féideartha LPT in 2013.

Bailiú LPT

- 15.45** Ní mór do dhuine faoi dhliteanas i leith LPT tuairisceán a chomhdú agus an cháin atá dlite a íoc. Ní mór d'úinéirí maoine a bhfuil díolúine acu nó atá ag cur siar íocaíocht na cánach tuairisceán a thabhairt. Bhí tuairisceán na bliana 2013 dlite ar an 7ú lá de Bhealtaine 2013 agus iad siúd don bhliain 2014 dlite faoin 7ú lá de Shamhain, 2013.
- 15.46** Léiríonn córais na gCoimisinéirí Ioncaim go raibh tuairisceán faighte faoi 1.76 milliún maoine roimh dheireadh mhí an Mheithimh 2014. Tugadh 149,300 tuairisceán i ndáil le maoine faoi úinéireacht ag údaráis áitiúla nó ag comhlachtaí tithíochta ceadaithe.¹ Nuair a chuirtear san áireamh na maoine a mheastar a bheith díolmhaithe ag na Coimisinéirí Ioncaim agus maoine a bhfuil asbhaint éigeantach curtha i bhfeidhm ag an bhfoinse maidir leo, ba é 93% an ráta comhlíonta (amhail mí an Mheithimh 2014) do 2013. D'fhéadfadh an ráta comhlíonta ardú de réir mar a chuirfear bearta forfheidhmiúcháin bhreise i bhfeidhm.
- 15.47** Níl aon fhoráil reachtaíochta ann maidir le díolúine de bharr éagumas íocaíochta a dhéanamh. Mar sin féin, is féidir le daoine ar ioncam íseal iarchur iomlán nó páirteach (50%) na cánach a iarraidh.² Ina theannta sin, féadfaidh ionadaithe pearsanta duine éagtha faoi dhliteanas, duine a bhfuil socrú dócmhainneachta déanta aige nó aici nó duine atá ag fulaingt cruatan airgeadais iarratas a dhéanamh chun an íocaíocht a chur siar. Gearrtar ús bliantúil ar ráta 4% ar íocaíochtaí a chuirtear siar.
- 15.48** Cuirtear an tsuim iarchurtha agus an t-ús fabhráithe de cheangal mar mhuirear ar mhaoín, agus ní mór iad a íoc sula ndéantar an mhaoín a dhíol nó a aistriú. Ag deireadh mhí an Mheithimh 2014, bhí beagán os cionn 25,000 maoin a raibh íocaíochtaí iomlána nó páirteacha maidir le LPT do 2013 curtha siar ina leith.

1 Ní raibh 30,000 de na tuairisceán sin taifeadta fós ar chóras na gCoimisinéirí Ioncaim.

2 Is é ioncam €15,000 i gcás duine shingil nó baintrí fir agus €25,000 i gcás lánúine an tairseach ioncaim chomhláin maidir le harchur. Féadfar na tairseacha sin a ardú trí 80% de na híocaíochtaí comhlána ar ús morgáiste a bhfuiltear ag súil leo don bhliain a chur leo. Ba é €25,000 an tairseach ó thaobh ioncaim chomhláin d'iarchur páirteach do dhuine singil nó do bhaintreach fir nó €35,000 do lánúin agus féadfar na tairseacha sin a ardú trí 80% de na híocaíochtaí comhlána ar ús morgáiste a bhfuiltear ag súil leo don bhliain a chur leo.

Íoc Cánach Maoine Áitiúla

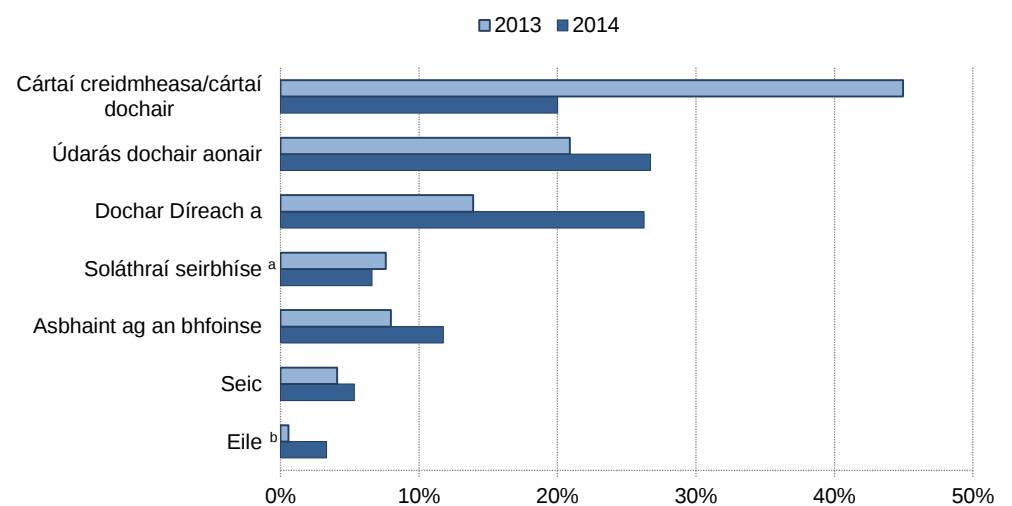
15.49 Faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014 bhí €259 milliún bailithe ó thaobh LPT na bliana 2013.¹ Nuair a chuirtear díolúintí san áireamh, léiríonn an figiúr sin ráta measta comhlíonta 97.4% ó thaobh íocaíochta de ar an dáta sin.

15.50 Tá sé de rogha ag cáiníocóirí íocaíocht LPT amháin a dhéanamh nó íocaíochtaí a dhéanamh de réir a chéile. Maidir leis na daoine a rinne socrú in 2013 chun an íocaíocht a dhéanamh de réir a chéile trí asbhaint ag an bhfoinse ó thuilleamh, ó phinsin nó ó íocaíochtaí áirithe Stát nó trí dhochar díreach, leanadh ar aghaidh leis an socrú sin in 2014.² Mhol na Coimisinéirí Ioncaim do cháiníocóirí a d'íoc a gcuid cánach in 2013 le cnapshuim modh íocaíochta a roghnú maidir le LPT na bliana 2014 agus gealladh a thabhairt faoin 7ú lá de Shamhain 2013 go leanfaidís an modh sin dá mbeadh tuairisceán páipéir a chomhdú acu agus faoin 29ú lá de Shamhain 2013 dá mbeadh siad ag comhdú tuairisceán go leictreonach. I gcás 2014, céad bhliain iomlán na cánach

- d'fhéadfadh siad siúd a roghnaigh íocaíochtaí céimnithe a dhéanamh an íocaíocht a shíneadh thar an mbliain iomlán
- maidir leo siúd a roghnaigh an íocaíocht iomlán a dhéanamh trí údarás dochair aonair baineadh an íocaíocht as a gcuntas bainc ar an 21ú lá de Mhárta, 2014
- maidir le húinéirí maoine a d'íoc go hiomlán ar aon bhealach eile bhí siad faoi dhliteanas an cháin a íoc faoin 1ú lá d'Eanáir 2014.

15.51 Tá liostaí i Fíor 15.5 **Error! Reference source not found.** de na roghanna íocaíochta agus de chéatadán na bhfáltais a bailíodh i gcás gach rogha díobh in 2013 agus in 2014, faoi mar a bhí amhail Meitheamh 2014.

Fíor 15.5 Cáin mhaoine áitiúil - roghanna íocaíochta agus fáltais chánach, amhail Meitheamh 2014

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

- Nótaí:
- a Is éard is soláthraithe seirbhíse ann ná eintitis tríú páirtí (An Post, Payzone, Omnivend agus PayPoint) a dhéanann éascú ar LPT a íoc faoi chomhaontú leis na Coimisinéirí Ioncaim.
  - b Áirítear le 'Eile' airgead tirim, baincéireacht ar líne, leas a bhaint as córais ar líne na gCoimisinéirí Ioncaim agus fritháirimh ó chánacha eile.

¹ Bhí €261 milliún bailithe san iomlán agus bhain €2 milliún de le riaráistí maidir le muirear teaghlaigh.

² Murar thug an cáiníocóir fógra do na Coimisinéirí Ioncaim faoi bhealach íocaíochta eile.

Asbhaint ag an bhFoinse - Fostóirí

- 15.52** Ceann de na roghanna íocaíochta céimnithe dá bhforáiltear sa reachtaíocht is ea asbhaint a dhéanamh ag an bhfoinse ó thuarastal nó ó phinsean ceirde duine. Má roghnaíonn duine faoi dhliteanas an modh íocaíochta sin, eisíonn na Coimisinéirí loncaim teoracha don fhostóir nó do sholáthraí an phinsin LPT a bhailiú agus cuntas a thabhairt ann. Más rud é nach leanann an fostóir an treoir sin, bíonn an fostóir sin faoi dhliteanas maidir leis an méid atá dlite lena n-áirítear ús.¹ Déanann an fostóir íocaíochtaí leis na Coimisinéirí loncaim gach mí. Ní shanntar na híocaíochtaí ar an mhaoín faoi leith, áfach, go dtí go gcuireann an fostóir ar aghaidh a thuairisceán P35L ag deireadh na bliana, ina bhfuil sonraí faoi na hasbhaintí faoi leith.²
- 15.53** Ba léir ó chórais na gCoimisinéirí loncaim gur íoc 78,000 daoine faoi dhliteanas (idir dheonach agus éigeantach) a gcáin LPT i leith 84,000 maoín in 2013 trí asbhaintí óna dtuarastail nó óna bpinsin. Ba é €14.2 milliún an méid a bhí dlite maidir le LPT. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go raibh €13.9 milliún íochta ag fostóirí (98%) faoi lúil 2014, agus go bhfuil an t-iarmhéid á bhailiú trí mheascán d'asbhaintí ag an bhfoinse in 2014 nó trí íocaíocht a dhéanann úinéir na maoine ar bhealach eile.
- 15.54** Dúirt na Coimisinéirí loncaim gur cuireadh tús i mí Aibreáin 2014 le hathbheithniú ar shonraí dheireadh na bliana 2013 agus go ndearnadh teagmháil le roinnt fostóirí maidir le mainneachtain a bhí déanta acu gníomhú de réir na teorach a tugadh dóibh LPT a asbhaint ag an bhfoinse. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil cúiseanna éagsúla tagtha chun cinn go dtí seo, lena n-áirítear go ndearna fostóirí dearmad ar an oibleagáid a bhí orthu teoracha na gCoimisinéirí loncaim a leanúint, fostaithe a bheith tar éis a gcuid fostaíochta a fhágáil agus neamhláithreachas fadtéarmach. Thug na Coimisinéirí loncaim le fios gur rud nua é ag fostóirí LPT a asbhaint ag an bhfoinse agus go bhféadfaí a bheith ag súil go dtarlódh roinnt earráidí agus go mbeadh roinnt easnamh i gceist. Aithníodh faoi Mheitheamh 2014 go raibh 3,546 fhostóir ann a d'fhéadfadh a bheith neamh-chomhlíontach. Rinneadh teagmháil leo go léir agus tá obair leantach ar siúl maidir le freagraí na bhfostóirí agus na bhfostaithe mar is cuí.

Asbhaint ag an bhFoinse – Íocaíochtaí Leasa

- 15.55** Roghnaigh 14,400 duine faoi dhliteanas cáin na bliana 2013 a íoc trí asbhaintí ó íocaíochtaí a dhéanann an Roinn Coimirce Sóisialaí (RCS) leo. Tháinig méadú thart ar 75% ar líon na ndaoine faoi dhliteanas atá ag roghnú íocaíocht a dhéanamh i leith cháin na bliana 2014 trí asbhaint ó íocaíocht RCS.
- 15.56** I 4% de na cásanna níorbh fhéidir na hiarratais a phróiseáil maidir le hasbhaintí ó thaobh cháin na bliana 2013. Dúirt na Coimisinéirí loncaim gurbh iad na príomhchúiseanna a bhí leis seo ná nach raibh an cineál scéime a bhí ainmnithe ag an gcáiníocóir incháilithe maidir le hasbhaint LPT nó toisc dá ndéanfaí an asbhaint go mbeadh an íocaíocht sheachtainiúil ón RCS faoi bhun €186 in aghaidh na seachtaine, suim atá leagtha síos mar íosteorainn reachtúil ó thaobh íocaíochtaí den sórt sin. Déanann na Coimisinéirí loncaim teagmháil le húinéirí maoine i gcásanna den sórt sin d'fhonn socruithe malartacha íocaíochta a dhéanamh leo, ach ní choinníonn siad taifead ar ar líon iomlán na gcásanna den sórt sin.

1 Nó soláthraí pinsin.

2 Is éard atá i bhFoirm P35L liosta ar a ndéanann fostóir tuairisceán bliantúil faoi cháin ioncaim agus sonraí ÁSPC i leith gach fostaí.

- 15.57** Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil thart ar 12,000 seiceáil déanta acu go dtí seo ar shaincheisteanna a bhaineann le hasbhaint LPT ó íocaíochtaí leasa. Tugadh aghaidh sna hidirghabhálacha sin ar shaincheisteanna neamh-íocaíochta a d'eascair ón gcaoi ar roghnaigh úinéirí maoine scéimeanna nach raibh incháilithe maidir le hasbhaint LPT, ar soláthraíodh uimhreacha seirbhíse poiblí pearsanta a bhí neamhbhailí, de bharr easnamh sna híocaíochtaí agus neamh-íocaíocht a d'eascair ón teorainn maidir le hasbhaint.

Asbhaint ag an bhFoinse – Talmhaíocht

15.58 Bailíodh LPT ó 1,800 duine faoi dhliteanas a roghnaigh go n-asbhainfí a gcuid LPT don bhliain 2013 ó íocaíocht de chuid na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara. Bhí roinnt deacrachtaí ag na Coimisinéirí loncaim asbhaintí LPT a bhí déanta ó íocaíochtaí na Roinne sin a chur i leith na tréimhse nó na maoine cirte i gcásanna ina raibh níos mó ná treoir íocaíochta amháin déanta i leith maoine aonair (m.sh. treoracha íocaíochta a rinneadh in 2013 maidir le LPT in 2013 agus in 2014 araon), nó inar tugadh treoir íocaíochta amháin maidir le maoine éagsúla. Dúirt na Coimisinéirí loncaim go bhfuil siad ag obair faoi láthair ar a chórais chun airgead a fhaightear, a chur i leith na dtréimhsí agus na maoine cearta.

Gníomhaíocht Ghéilliúntais ó Thaobh LPT

15.59 Sna cásanna sin ina dteipeann ar úinéirí maoine tuairisceán a chomhdú, bíonn an LPT measta sin dlite atá curtha in iúl ag na Coimisinéirí loncaim d'úinéir na maoine. Tá roinnt bealaí ann chun LPT atá gan íoc a bhailiú, lena n-áirítear asbhaint éigeantach ó ioncam fostaíochta nó ó phinsean ceirde an duine sin nó ó íocaíochtaí áirithe Stáit. Féadfar dliteanais gan íoc a chur ar aghaidh freisin chuig an Sirriam nó chuig atunae lena mbailiú nó féadfar ordú astaithe a dhéanamh fúthu.

15.60 Dúirt na Coimisinéirí loncaim faoin tréimhse go Meitheamh 2014

- gur eisigh siad os cionn 250,000 litreacha comhlíonta d'úinéirí maoine ar theip orthu tuairisceán a chomhdú nó íocaíocht a dhéanamh
- gur chuir siad asbhaint éigeantach ag an bhfoinse i bhfeidhm i gcás 40,000 maoine nach raibh LPT na bliana 2013 íoctha ina leith, i gcás 46,000 maoine nach raibh LPT na bliana 2014 íoctha ina leith, agus i gcás 61,000 maoine nach raibh an muirear teaghlaigh íoctha ina leith.

15.61 Chomh maith leis sin chuir na Coimisinéirí loncaim formhuirir arbh fhiú €2.4 milliún iad i bhfeidhm i leith 12,253 cás. Cuireadh na formhuirir sin i bhfeidhm ar cháiníocóirí a bhfuil sé de cheangal orthu tuairisceán ioncaim nó cánach corparáide a chomhdú, ach ar theip orthu tuairisceán maidir le LPT a chomhdú i leith maoine cónaithe ar leo féin iad. Thug na Coimisinéirí loncaim le fios maidir le gníomhaíocht chomhlíonta i gcás daoine féinfhostaithe gur dhiúltaigh siad do bheagnach 10,000 iarratas a rinne daoine féinfhostaithe ar imréiteach cánach toisc nach raibh a ndliteanais LPT íoctha acu.

Is féidir ús agus pionóis a chur i bhfeidhm i gcásanna tearcíocaíochta LPT agus i gcásanna nuair a íoctar déanach í. Thug na Coimisinéirí loncaim deis do cháiníocóirí go dtí an 31 Márta 2014 a dtuairisceán LPT a cheartú, gan ús ná pionóis a thabht. Bhí ar úinéir na maoine a dheimhniú conas a d'íocfaí aon cháin bhreise, agus déanamh de réir an tsocraithe íocaíochta sin d'fhonn leanúint ar aghaidh ag seachaint úis agus pionós. Bhí a gcuid bandaí luachála maoine ceartaithe ag os cionn 3,900 duine faoi dhliteanas faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014. (féach

15.62 Fíor 15.6). San áireamh orthu siúd bhí cásanna inar cheartaigh úinéirí a luacháil roimh dhiúscairt maoiné.

Fíor 15.6 Féincheartú bandaí luachála maoine

Líon na mbandaí a méadaíodh	Líon na maoine	Cion na maoine a féin-cheartaíodh trína n-ardú ^a
1	2,270	58.2%
2	831	21.3%
3	413	10.6%
4	199	5.1%
5 nó níos mó	187	4.8%
Iomlán	3,900	100.0%

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Níor thug na Coimisinéirí Ioncaim sonraí faoi dhaoine a rinne féin-cheartú ar a luacháil trína hísliú.

Riaráistí an Mhuirir Teaghlaigh

- 15.63** Tugadh isteach an muirear teaghlaigh mar bheart eatramhach chun cáin mhaoine a bhailiú. Gearradh í de mhuirear ar úinéirí maoine cónaithe ar an dáta dliteanais, an 1ú lá d'Eanáir 2012. Bhí an cháin ar ráta comhréidh €100 in aghaidh na maoine incháinithe agus bhí sí dlite ar an 31 Márta 2012. Méadaíodh í go dtí €130 ina dhiaidh sin. Athraíodh aon mhuirear teaghlaigh a bhí fós gan íoc go muirear LPT €200 ar an 1 Iúil 2013 agus ghlac na Coimisinéirí Ioncaim an fhreagracht chucu maidir lena bhailiú.
- 15.64** Faoi Mheitheamh 2014, tar éis cleachtadh meaitseála sonraí a dhéanamh idir a gclár maoine féin agus an bunachar sonraí a bhí curtha ar fáil ag an GBRÁ, d'aithin na Coimisinéirí Ioncaim thart ar 474,000 maoine ar bhunachar sonraí an LPT nach raibh an muirear teaghlaigh íoctha ná tarscaoilte ina leith agus nach raibh díolúine tugtha fúthu. Dá mbeadh gach ceann de na maoine sin faoi dhliteanas i leith an mhuirir teaghlaigh bheadh dliteanas €94.8 milliún i gceist. Thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios go measann siad go laghdófar an dliteanas go dtí faoi bhun €95 mhilliún toisc go dtabharfaidh cuid de na húinéirí maoine ar seoladh litreacha comhlíonta chucu le fios go bhfuil tarscaoiltí nó díolúintí acu nó gur íocadh an muirear cheana féin.
- 15.65** Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go bhfuil aghaidh á tabhairt acu ar gach neamhchomhlíonadh atá déanta maidir leis an muirear teaghlaigh agus gur eisigh siad 426,000 litir faoi riaráiste an mhuirir teaghlaigh faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014 i gcás an 474,000 maoine a aithníodh. Tugadh comhairle d'úinéirí maoine sna litreacha sin socruithe a dhéanamh chun riaráistí €200 a íoc nó a chur in iúl do na Coimisinéirí Ioncaim go raibh siad íoctha cheana féin, nó go raibh siad díolmhaithe nó go raibh siad i dteideal tarscaoileadh a fháil.
- 15.66** Ag deireadh mhí an Mheithimh 2014, bhí €25 mhilliún bailithe i muirir theaghlaigh a bhí gan íoc go dtí sin. Bhain thart faoi €17 milliún den mhéid sin le 106,000 maoine agus fuarthas é i ndiaidh na litreacha comhlíonta a bheith eisithe i mí Aibreáin 2014. Páirtíocaíochtaí de na méideanna a bhí gan íoc ab ea cuid de na híocaíochtaí. Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim gur bhain siad leas as an rogha maidir le hasbhaint éigeantach chun riaráistí a bhailiú i 61,000 cás.

Riar LPT

- 15.67** Le linn an iniúchta ar chuntas na gCoimisinéirí Ioncaim don bhliain 2013, fuarthas amach nach raibh siad in ann fáiltais LPT na bliana 2013 a réiteach go hiomlán le taifid bhunúsacha na gcáiníocóirí. Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim gur eascair an deacracht ba mhó maidir le roinnt fáiltais LPT a chur i leith taifead cáiníocóirí ón chaoi a ndearna úinéirí ilmaoine (lena n-áirítear údaráis áitiúla agus comhlachtaí tithíochta ceadaithe) a dtuairisceáin LPT a chomhdú ag baint úsáide as liostaí de na maoiné a bhí acu, mar nach bhféadfadh siad leas a bhaint as an gcóras comhdaithe ar líne mar gheall ar mhéid a bpunanna maoiné. Bhí sé riachtanach roinnt mhaith teagmhála a dhéanamh leis na cáiníocóirí sin chun na maoiné ar na sceidil a réiteach leo siúd ar an gclár maoiné LPT. D'fhonn an fhadhb a réiteach go hiomlán, dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go bhfuil córas TF á fhorbairt chun modh éifeachtúil a sholáthar chun éascú a dhéanamh ar réiteach na n-íocaíochtaí le punanna maoiné mórsála úinéirí ilmaoine agus go mbeidh sé curtha i bhfeidhm faoi dheireadh na bliana 2014. Thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios gur nós imeachta inmheánach cuntasáíochta atá i gceist agus nach gcuireann sé isteach ar a gcumas a chinntiú go bhfuil daoine faoi dhliteanas a bhfuil punanna móra maoiné acu géilliúil. Thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios freisin gur feabhsaíodh an córas ar líne chun comhdú ar líne a éascú do gach roinn Rialtais agus do go leor de na comhlachtaí tithíochta ceadaithe ó 2015 ar aghaidh.
- 15.68** Rinneadh foráil maidir le €25.9 milliún i meastachán na bliana 2013 na gCoimisinéirí Ioncaim do chur i bhfeidhm LPT in 2013 agus rinneadh foráil den chineál céanna don bhliain 2014.
- 15.69** Dúirt na Coimisinéirí Ioncaim go raibh roinnt forbairtí TF riachtanach le go mbeadh rath an tionscadail LPT lena n-áirítear feidhm luachála ar líne, leas a bhaint as próiseáil muirear teaghlaigh chun riaráistí a bhailiú agus míreanna oibre inmheánacha a uathobriú le cabhrú le déileáil le méid na hoibre. Thug siad le fios freisin gur cuireadh próiseas foirmiúil formheasa tionscadal TF i bhfeidhm ar na hathruithe go léir a bhí le tabhairt isteach maidir leis an gclár - agus go raibh roinnt mhaith athruithe molta nár ceadáíodh le linn an phróisis sin.
- 15.70** Mar fhreagra ar cheist faoi thionscadail eile TF na gCoimisinéirí Ioncaim a bhí curtha siar mar gheall ar na hacmhainní agus tosaíocht a do LPT, dúirt siad nach ndeachaigh roinnt tionscadal TF chun cinn mar a bhíodhas ag súil leis in 2013. Orthu sin bhí tionscadail a bhain leis an scéim lacáiste díosal, cáin charbóin, imréiteach cánach agus cáin shiarchoinneálach ar sheirbhísí gairmiúla.

Conclúidí agus Moltaí

- 15.71** D'oibrigh na Coimisinéirí Ioncaim go han-éifeachtach in achar gearr ag tiomsú an chláir maoiné cónaithe a bhí ag teastáil mar bhunsraith do LPT. Tá clár cuimsitheach d'úinéireacht agus de mhaoín chónaithe cruthaithe. Tá an clár maoiné á athrú i gcónaí de réir mar a fhaigheann na Coimisinéirí Ioncaim faisnéis bhreise.
- 15.72** Aithníodh roinnt réimsí le linn an scrúdaithe ar b'fhiú do na Coimisinéirí Ioncaim iad a chíoradh agus iad ag forbairt a gcuid próiseas maidir le cothabháil leanúnach a dhéanamh ar an mbunachar sonraí. Fuaireamar amach i gcás roinnt maoiné inar tugadh le fios sa chlár nár aithníodh aon úinéir gur léirigh córais bailithe cánach na gCoimisinéirí Ioncaim go raibh LPT íoctha cheana féin i leith na maoiné sin. Fuarthas amach le linn an scrúdaithe freisin go raibh an chuma ar an scéal gur trí earráid a rinneadh roinnt athruithe ar an gclár.

Moladh 15.1

D'fhonn a áirithiú go bhfuil an clár maoine cothrom le dáta agus go bhfuil faisnéis á thaifeadadh go cruinn nuair a bhíonn obair chothabhála leanúnach á dhéanamh, ba cheart do na Coimisinéirí loncaim athbhreithniú a dhéanamh ar leibhéal na rialuithe maidir le hionchur agus nuashonrú faisnéise. Rialachán amháin a ba cheart a mheas is ea an clár a chur i gcomparáid go rialta le córais eile na gCoimisinéirí loncaim.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta

Aontaím le cuid den mholadh sin. Leagadh an bhéim i rith na céad bhliana de chur i bhfeidhm LPT ar chlár maoine a bhunú agus an clár a bheachtú de bhun líon mór faisnéise a fuarthas ó úinéirí maoine. Athraíodh go leor taifead maoine dá bharr sin. Beidh sé riachtanach coigeartuithe breise a dhéanamh ar an gclár le haghaidh thionscadal an mhuirir teaghlaigh.

Tá córais agus próisis á n-athrú agus á bhforbairt i gcónaí chun cothabháil leanúnach a dhéanamh ar an gclár. Nuair a bheidh an córas curtha i bhfeidhm ag na Coimisinéirí loncaim agus nuair a bheidh na córais LPT forbartha go hiomlán, beidh sé indéanta acmhainn a leithdháileadh chun athbhreithniú a dhéanamh ar na maoine sin go léir nach bhfuil daoine faoi dhliteanas luaite leo fós. Áireofar san athbhreithniú sin scrúdú a dhéanamh ar aon taifid a baineadh den chlár trí bhotún.

Ní fiú comparáid a dhéanamh idir clár LPT agus clár chánach eile de chuid na gCoimisinéirí loncaim ach amháin sna cásanna sin ina n-úsáideann cáiníocóirí a gcuid seoltaí a maoine le haghaidh comhfhreagrais agus ina bhfuil na seoltaí sin cothrom le dáta. Ní gá don chuid is mó cáiníocóirí ÍMAT comhfhreagras rialta a bheith acu leis na Coimisinéirí loncaim agus is beag cúis atá ag comhadaitheoirí ar líne a gcuid seoltaí comhfhreagrais a thabhairt cothrom le dáta. Ar na cúiseanna sin, d'fhéadfadh a gcuid taifead gan a bheith cothrom le dáta.

- 15.73** Níor iarradh ar úinéirí maoine nuair a bhí a dtuairisceán á gceapadh acu aon fhaisnéis a sholáthar faoi shaintréithe a gcuid maoine a mbeadh baint acu le luach na maoine sin m.sh. aois na maoine, líon na seomraí nó an cineál cóiríochta atá ann. Cuireann go leor úinéirí (agus áititheoirí) maoine faisnéis den chineál sin ar fáil cheana féin agus iad ag líonadh amach foirm an daonáirimh gach cúig bliana. Cé nach bhfuil LPT bunaithe ar thréithe ar leith (Mar shampla níl LPT bunaithe ar achar urláir na maoine), ach dá mba rud é go raibh an fhaisnéis sin ag na Coimisinéirí loncaim chabhródh sí leo anailís agus bailíochtú a dhéanamh ar na luachálacha a sholáthraíonn úinéirí maoine. Go háirithe, d'fhéadfadh na Coimisinéirí loncaim a aithint cibé an bhfuil tréithe ag baint le maoine áirithe sa chaoi nach bhfuil siad cosúil le maoine eile sa chomharsanacht.

Moladh 15.2

Éirítear ar úinéirí maoine meastachán a dhéanamh ar luach a gcuid maoine gach trí bliana chun críocha LPT. Ba cheart go ndéanadh na Coimisinéirí loncaim breithniú ag féachaint ar cheart dóibh a éileamh go gcuirfí faisnéis maidir le saintréithe bunúsacha na maoine san áireamh sna tuairisceáin.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta

Ní aontaím leis an moladh. Rinne na Coimisinéirí loncaim machnamh dáiríre nuair a bhí LPT á dhearadh maidir le sonraí a bhailiú faoi na maoine éagsúla agus beartaíodh gan é sin a éileamh ar chúiseanna éagsúla.

Chomh maith leis sin, tá próiseas forbartha ag na Coimisinéirí loncaim chun measúnú agus athbhreithniú a dhéanamh ar chomhlíonadh luachála agus ní léir go gcabhródh sé go mór leo sa phróiseas sin dá mbeadh breis faisnéise acu faoi na maoine.

Tá na Coimisinéirí loncaim ag smaoineamh i gcónaí ar roghanna éagsúla chun feabhas a chur ar an tsamhail luachála trí fhaisnéis bhreise a bhailiú nó a ghabháil ó fhoinsí éagsúla sa chaoi nach leagfaí ualach chomh trom ar úinéirí maoine. Rogha amháin is ea faisnéis a lorg ó Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (SEAI), a fhaigheann faisnéis mhionsonraithe faoi shaintréithe maoine tríd an bpróiseas deimhniúcháin um Rátáil Fuinnimh Foirgnimh (BER).

- 15.74** D'eisigh na Coimisinéirí loncaim meastacháin luachála faoi leith d'úinéirí maoine a aithníodh i gcás 1.57 milliún maoine, ach is ar úinéirí na maoine iad féin bhí an dualgas measúnú a dhéanamh ar luach na maoine. Sna cásanna sin inar eisíodh luachálacha measta chucu rinne na húinéirí athluacháil ar dhá mhaoín as trí. Tríd is tríd, bhí na luachanna a dearbhaíodh níos ísle ná an meastachán a rinne na Coimisinéirí loncaim. Tá dúshlán le sárú ag na Coimisinéirí loncaim ag féachaint an luachanna réasúnta iad na luachanna coibhneasta a dearbhaíodh maidir le suíomh faoi leith.

Moladh 15.3

D'fhoill aghaidh a thabhairt ar an mbaol go bhféadfadh úinéirí maoine luachanna a sholáthar ina dtuairisceán atá níos ísle ná an luach margaidh a maoine, ba cheart do na Coimisinéirí loncaim a mheas conas ar féidir leo teicneolaíochtaí cothrom le dáta a úsáid, lena n-áirítear uirlisí mapála, chun luachálacha a chur i gcomparáid le praghsanna iarbhair maidir le díolacháin maoine agus leas a bhaint as sonraí maicreacnamaíocha eile atá ar fáil acu. Ba cheart go ndéanadh na Coimisinéirí loncaim measúnú freisin ar athbhreithnithe doimhne a chur i gcrích ar an láthair ar bhonn samplach i limistéir ainmnithe, d'fhoill na luachálacha a sheol úinéirí maoine isteach a bhailíochtú.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta

Aontaím leat go hiomlán. Mar gheall ar an neamhchinnteacht a bhí sa mhargadh maoine ar 1 Bealtaine 2013 is dócha gur mó an seans go mbeadh athbhreithnithe ar an láthair iomchuí i gcás maoine aonuaire.

Bainfidh na Coimisinéirí loncaim leas as réimse uirlisí agus foinsí sonraí chun cabhrú leo meastóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh luachála. Áireofar leo sin

- measúnacht macra-eacnamaíoch a dhéanamh ar luachálacha a seoladh ar ais i bhfianaise fhoinsí faisnéise tríú páirtí chun leibhéil fhoriomlána na luachálacha a bhailíochtú
- rannpháirtíocht le saineolaithe sa réimse sin (mar an Oifig Luachála) lena chinntiú go bhfuil an cleachtas is fearr sa réimse ar eolas
- leas a bhaint as anailís atá á tiomáint chun cinn ag faisnéis agus ag córais gheografacha ar luachálacha a seoladh ar ais bunaithe ar shonraí atá geo-chódaithe ag leibhéal na maoine aonair agus iad bailithe le chéile de réir ceantair (comharsanacht, limistéar beag, údarás áitiúil srl.)
- tuairisceán maoine a chur i gcomparáid le tuairisceáin na maoine is gaire di agus le meánluach na maoine sa chomharsanacht ag baint úsáide as uirlis tuairiscithe atá forbartha ag Rannóg Teicneolaíochta Faisnéise agus Lóistíochta na gCoimisinéirí loncaim i gcomhairle lena mBrainse Taighde Eacnamaíochta a aithníonn maoine go héasca ina bhfuil luacháil na maoine difriúil ó mheánluach na comharsanachta (féadfar mioncheartú a dhéanamh ar an uirlis seo chun nach n-aithneofar ach na luachanna is faide ón mheán).

- 15.75** Ní raibh aon dul as ach go mbeadh toradh measta na Roinne Airgeadais maidir le toradh €250 milliún a fháil don bhliain 2013 bunaithe ar bhoinn tuisceana áirithe. Thángthas ar an meastachán tar éis glacadh leis nach n-íocfaí thart ar 16% den LPT gach bliain mar gheall ar dhíolúintí agus iarchurtha. Mar sin féin, tá luach na cánach a tarscaoileadh i gcás maoine atá díolmhaithe agus an méid iarchurtha á éileoidh (a bhí díreach faoi bhun 4% le chéile) i bhfad níos ísle ná mar a glacadh leis. I ndeireadh na dála bhí toradh na bliana 2013, (€259 milliún), beagnach 4% níos airde ná meastachán na Roinne.
- 15.76** Faoi dheireadh mhí an Mheithimh 2014, ba é 97% an ráta comhlíonta íocaíochta don bhliain 2013, figiúr a bhí an-ard. San áireamh sna bearta ar ghlac na Coimisinéirí Ioncaim leo in 2013 maidir comhlíonadh na cánach bhí asbhaint éigeantach ag an bhfoinse a chuireadh i bhfeidhm i gcás 40,000 maoine agus litreacha comhlíonta a eisiúint chucu siúd ar theip orthu íocaíocht a dhéanamh nó tuairisceán a chomhdú.
- 15.77** Tá na Coimisinéirí Ioncaim gníomhach ag iarraidh méideanna a fháil atá dlite fós i leith an mhuirir teaghlaigh. Ag deireadh mhí an Mheithimh 2014, bhí €25 milliún de na riaráistí sin bailithe, agus fuarthas €17 milliún den mhéid sin i ndiaidh litreacha a bheith eisithe i mí Aibreáin 2014 faoi riaráistí an mhuirir teaghlaigh.
- 15.78** Nuair a rinneadh an scéal a scrúdú fuarthas amach ó shampla de 50 díolúine a éilíodh mar gheall ar thithe a bheith in eastáit tithíochta ainmnithe nach raibh críochnaithe, nár thacaigh an fhianaise a bhí ar fáil leis an éileamh i gcás 40% acu.

Moladh 15.4

Ba cheart go ndéanfaidh na Coimisinéirí Ioncaim scrúdú ar bhailíocht na díolúintí a éilíodh faoi chatagóir na n-eastát tithíochta nach bhfuil críochnaithe. Ba cheart do na Coimisinéirí Ioncaim measúnú a dhéanamh freisin le fáil amach cén t-athbhreithniú breise a ba cheart a dhéanamh ar dhíolúintí eile a éilíodh.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta

Aontaím leat go hiomlán. Tá na Coimisinéirí Ioncaim ag cur próisis i bhfeidhm cheana féin ag seiceáil éileamh ar dhíolúintí agus leanfaidh siad ar aghaidh á dhéanamh sin i gcás na ndíolúintí éagsúla ar bhonn riosca de réir mar is iomchuí maidir le cáin fhéinmheasúnaithe. Tá sé de dhualgas ar úinéirí na maoine a ndlíteanas i leith LPT, nó a ndíolúine maidir leis a dhearbhu. Forálann an tAcht um LPT do chur i bhfeidhm pionós i gcás dearbhuithe bréagacha. Tá foireann thiomnaithe maidir le díolúine agus iarchur curtha ar bun i mBrainse LPT na gCoimisinéirí Ioncaim chun críche measúnú agus athbhreithniú a dhéanamh ar éilimh ar dhíolúine. Tá 22,700 athbhreithniú déanta san iomlán go dtí seo ar éilimh ar dhíolúintí. Meastar go mbaineann thart ar 14% de na hathbhreithnithe le catagóir na n-eastát tithíochta nach bhfuil críochnaithe.

Tá obair ar siúl ar athbhreithniú na ndíolúintí agus tá tionscadal na muirear teaghlaigh tar éis iniúchadh bheise a tharraingt ar chatagóir na n-eastát tithíochta nach bhfuil críochnaithe. Is léir freisin gur féidir mearbhall a bheith ar úinéirí maoine maidir leis an díolúine seo i gcás ina bhfuil maoine in aice láimhe díolmhaithe, agus go raibh cuid acu díolmhaithe ó thaobh an mhuirir teaghlaigh ach nach bhfuil siad díolmhaithe maidir le LPT. Dá thoradh sin tá teagmháil déanta le roinnt údarás áitiúil chun dearbhú agus soiléiriú a dhéanamh ar mhéid iomlán na n-eastát tithíochta nach bhfuil críochnaithe laistigh dá limistéir feidhme. Tá an fhoireann díolúine ag díriú faoi láthair ar líon beag eastát mór i gcás ina bhfuil an teorainn idir maoine díolmhaithe agus maoine neamhdíolmhaithe doiléir.

Iarscríbhinn A Daoine atá faoi dhliteanas maidir le Cáin Mhaoine Áitiúil

Tá na daoine seo a leanas faoi dhliteanas LPT de réir an Achta

- úinéirí maoine cónaithe in Éirinn, beag beann ar cibé an bhfuil cónaí orthu in Éirinn nó nach bhfuil,
- údaráis áitiúil nó eagraíochtaí tithíochta sóisialta a bhfuil tithíocht sóisialta acu féin agus a chuireann ar fáil í,
- sealbhóirí saol-leasanna i maoine cónaithe,
- daoine a bhfuil ceart fadtéarmach cónaithe acu (ar feadh saoil nó ar feadh 20 bliain nó níos mó) a thugann de cheart dóibh aon duine eile a eisiámh ón maoín,
- léasaithe a bhfuil léasanna fadtéarmacha i gcomhair thréimhse 20 bliain nó níos mó acu ar mhaoín chónaithe,
- tiarnaí talún nuair atá an mhaoín ligthe ar cíós acu faoi léas gearrthéarmach (ar feadh níos lú ná 20 bliain),
- ionadaithe pearsanta úinéara éagtha (m.sh. seiceadóir nó riarthóir eastáit),
- iontaobhaithe, i gcás ina bhfuil maoín á sealbhú in iontaobhas agus
- i gcás nach bhfuil feidhm ag aon cheann de na catagóirí eile de dhaoine faoi dhliteanas, an duine a áitíonn an mhaoín ar bhonn saor ó chíos agus gan dúshlán a bheith tugtha don áitiú sin.

Iarscríbhinn B Díolúintí LPT (2013)

Catagóir dhíolúine	Líon na maoine^a
	000
Maoine tógtha ag tógálaí/forbróir agus faoi úinéireacht an té sin agus atá fós gan díol	13.3
Maoine cónaithe ar le carthanas nó comhlacht poiblí iad	7.3
Maoine in eastáit sonraithe tithíochta nach bhfuil críochnaithe	4.9
Maoine a bhí áitithe roimhe seo mar aon áit chónaithe nó mar phríomháiit chónaithe, ach ar scaradh leo ar feadh 12 mhí nó níos mó mar gheall ar éigliocht fhadtéarmach mheabhrach nó choirp	4.8
Maoine a ceannaíodh idir 01/01/2013 agus 31/12/2013	2.9
Maoine nua agus maoine nach raibh in úsáid roimhe sin a ceannaíodh ó thógálaí/fhorbróir idir 01/01/2013 agus 31/10/2016	2.6
Maoine atá go hiomlán faoi réir rátaí tráchtála	2.0
Maoine cónaithe a ceannaíodh, a tógadh nó a cuireadh in oiriúint chun go mbeadh siad oiriúnach lena n-áitithe ag duine atá éagumasaithe go hiomlán agus go buan	1.7
Maoine cónaithe a bhfuil sé deimhnithe fúthu go bhfuil damáiste suntasach piríte déanta dóibh	1.2
Tithe altranais cláraithe	0.7
Tithe Soghluaiste, feithiclí nó soithí	0.4
Maoine a bhíonn in úsáid ag comhlachtaí carthanachta i dtaca le gníomhaíochtaí caitheamh aimsire	0.2
Maoine Taidhleoireachta ^b	0.0
Maoine díolmhaithe ag na Coimisinéirí Ioncaim ^c	10.0
Iomlán	52.0

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

- Nótaí:
- a Thug na Coimisinéirí Ioncaim le fios go bhfuil siad ag déanamh athbhreithnithe ar na catagóirí díolúine a sannadh do mhaoine ar a chórais agus go dtí go mbeidh an obair sin críochnaithe nach mbeifear in ann a rá cad iad na huimhreacha atá i ngach catagóir díobh.
  - b Éilíodh díolúintí maidir le níos lú ná 50 maoine taidhleoireachta.
  - c Níl anailís déanta go fóill ag na Coimisinéirí Ioncaim ar na díolúintí sin de réir catagóire.

Iarscríbhinn C Dáileadh maoinne de réir bandaí luachála^a

	Banda Luachála LPT	Maoine
	€	%
1	0 – 100,000	23.8%
2	100,001 – 150,000	28.8%
3	150,001 – 200,000	22.7%
4	200,001 – 250,000	10.3%
5	250,001 – 300,000	5.0%
6	300,001 – 350,000	2.8%
7	350,001 – 400,000	1.8%
8	400,001 – 450,000	1.2%
9	450,001 – 500,000	1.2%
10	500,001 – 550,000	0.6%
11	550,001 – 600,000	0.4%
12	600,001 – 650,000	0.3%
13	650,001 – 700,000	0.2%
14	700,001 – 750,000	0.2%
15	750,001 – 800,000	0.1%
16	800,001 – 850,000	0.1%
17	850,001 – 900,000	0.1%
18	900,001 – 950,000	0.1%
19	950,001 – 1,000,000	0.1%
20	Luach níos mó ná €1m	0.2%
	Iomlán	100.00%

Foinse Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Bunaithe ar 1.76 milliún mhaoin.

